

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto I. - Štev. 3

TRST, sreda 16. maja 1945

Cena 1.— liro

Manifestirajmo z delom!

Primorski Slovenci imamo živo narodno zavest. To nam je vzgojila stoletna borba za našo posest. Bili smo zvesti čuvarji naših narodnih meja, ki so se v dolgi dobi le neznatno premaknile.

Usoda je hotela, da smo bili prav mi, najzavednejši del naroda, podjarmljeni, in da smo v zadnjem četrt stoletju zatiranja prestali najtežje preizkušnje. Da nismo imeli tako žive narodne zavesti, bi bili podlegli. Tako pa nismo le vzdržali, ampak je naš odpor to zavest se stopnjeval in utrdil naše prepričanje, da je naša narodna rešitev le v združitvi z ostalimi Slovenci in jugoslovanskimi narodi. Vsak zunanji izraz naših narodnih čustev je bil prepovedan.

Ni čuda torej, da je ljudstvo ob osvoboditvi, ki ga je dolgo čakalo in s težkimi žrtvami kupilo, dalo duška svojim čustvom, ki jih je moralo tako dolgo zatirati. Zda se je lahko prosto razlegala slovenska govorica. Kdor ni doživel tistih sramotnih dni, ko je bil naš človek, če je na ulici ali v javnem lokalu spregovoril v svojem materinem jeziku, pretepen ali vržen v ječo, ne more razumeti, kaj za nas to pomeni. Sliši v slovenskem Primorju je zopet zavijala slovenska zastava, ki je bila prej prepovedana in toliko zasramovana in zaradi katere je toliko naših zavrednih ljudi romalo v ječe ali v internacijo. Na prsni fantov in deklet se je lahko znova pojavila naša kokarda, ki je v živih barvah dopovedovala svetu, kako bijejo naša srca. Naša mladina se dežele je v sprevodih in z zastavami prihajala v mesta, v katerih je bila pod fašisti in prej prepovedana vsaka naša narodna manifestacija. Tega bi nihče ne mogel ubraniti, tega nihče braniti ni smel. Kar je dolgo tlelo pod pepelom, je v svetlem žubru navdušenja moralo na dan.

Toda noben praznik ne more in ne sme trajati večno. Kakor so manifestacije lepe, posebno kadar gre za proslavo pridobitve tako dolgo pričakovane in tako zaželjene svobode, je vendar nekega dne treba napraviti piko. Svobodni smo, to je dejstvo, ki ga ni na svetu ne more izbrisati, zda se pa moramo zamisliti tudi v bodoče. Gre za to, da naše pridobitve, ki smo jih kupili za tako visoko ceno srčne krvi — narodno svobodo in demokratične pravice — tudi ohranimo. Naša dežela, naše vasi in naša mesta so od vojne opustošena, prebivalstvo je ponekod docela obubožano, mnogo je ljudi, ki nimajo niti najpotrebnejše hrane. Naše gospodarsko in kulturno življenje je na tleh, ne le zaradi te vojne, ampak tudi zaradi petindvajsetletnega nestranske uničevanja po fašizmu. Danes je naša poglavitna skrb, da zgradimo, kar je sovražnik porušil v svojem peklenskem besu, najrevnejšim moramo nuditi socialno pomoč, deželi moramo vrniti gospodarsko blagostanje in dvigniti iz razvalin naše kulturno življenje.

To so velike naloge, ki nas čakajo. Sele ko jih dovršimo, bomo dokazali, da smo res vredni svobode in bo to dovolj trdno jamstvo, da bomo to svobodo tudi ohranili. In da to storimo, smo dolžni za to, da ne nesebično sodelovali v naši osvobodilni borbi, tako mora tudi vse ljudstvo potrditveno sodelovati pri obnovi naše dežele. Vsak se mora zavestati, da vse, kar gradi, gradi zase in za svojih otrok otroke.

In ne smemo odlašati na jutri, ampak moramo začeti že danes. Trajalo bo precej časa, potrebno bo mnogo znoja in truda, da bomo postavili deželo v prejšnje stanje in bomo povrhu ustvarili nekaj boljšega kot je bilo prej. Vsak zamujen trenutek bi nam le škodoval. Svet nas ne bo sodil po besedah, ampak po dejanjih.

Svobodno se glasi slovenska

beseđa, svobodno vihrata slovenska in jugoslovanska zastava z rdečo zvezdo, simbolom našega boja in naše zmage. In kakor so nas te zastave navduševale v boju, ko so vihrale pred našimi brigadami, tako naj nas navdušujejo tudi danes pri obnovi naše domovine. Manifestirajmo z delom! Kakor je svet občudoval naše junštvo, tako bodimo vsemu svetu v vzgled tudi v tem, kako si znamo z združenimi močmi v čim hitrejšem času na razvalinah te vojne zgraditi lepšo bodočnost.

FRANCE BEVK

Promet z živilijskimi potrebščinami v Srbiji

Ministerstvo za trgovino in preskrbo obvešča vse Narodne odbore kakor tudi zainteresirane zadruge, podjetja in prebivalstvo, da sedaj ni promet z živilijskimi potrebščinami v mejah federalne Srbije z ničemer omejen, v kolikor se vrši v okviru predpisov o cenah.

Okrožni, sreški, mestni in krajevni odbori ne smejo ovirati izvoza posameznih predmetov in izdajati predpisov s katerimi bi omejevali promet. V kolikor pa so taki predpisi že izdani jih je treba takoj ukiniti.

Maršal Tito je obiskal državna posestva v Sremu

V Vojvodini so v aprilu posejali 1.100.000 jutrer zemlje - Minister Hebrang: To je največji gospodarski uspeh tega leta

BEograd

Maršal Tito je današnje dopoldne posvetil obisku državnih posestev v Sremu. Tam delajo pri obdelovanju in setvi velike skupine delavcev in delavk ne samo iz Srema, ampak tudi iz raznih krajev Srbije. V spremstvu maršala Tita so se nahajali: predsednik gospodarskega sveta in ministar industrije Andrija Hebrang, generalni tajnik ministrskega sveta Batić, pomočnik ministra za poljedelstvo dem. federativne Jugoslavije Maksim Boranović, general-major Slobodan Živić in član komisije za setev podpolkovnik Dušan Egić.

Maršal Tito si je ogledal dela ob priliki setve in obdelovanja zemlje na obdinskem zemljišču vasi Dobrinovci in Ugrinovci v zemunskem srezu; ogledal si je tudi dela na indijanskem zemljišču. Na zemljišču vasi Dobrinovci sta delali tudi dve omladinski udarni brigadi iz Srema, ki sta sestavljene v glavnem iz srbskih deklet. Prišlo so prostovoljno, da udarno pomagajo pri delu, potem ko se končale delo na svojih njivah. Na zemljišču Ugrinovci je maršal Tito obiskal na njih traktorsko brigado, ki so ji pomagale vprege iz Srbije in Srema.

Maršal Tito se je zanimal za vsa dela, ki se tičejo setve in se je dolgo pogovarjal s kmeti, mladinci in traktoristi o njihovem delu in o razmerah v njihovem kraju.

Ob cesti sta delali na se vlažni preorani zemlji dve skupini deklet. Maršal Tito se je približal eni skupini in vprašal: «Odkod ste vi?»

«Mi smo iz Dobrinovcev».

«Ali ste vse Srbkinje?», je vprašal maršal.

«Me tukaj smo, a one druge tam so deloma Slovincinje, deloma Srbkinje», je odgovorila neka mladinka.

«Zakaj tudi ve niste z njimi?», je vprašal maršal.

«Me smo vse iz ene vasi in hočemo ostati skupaj».

Ko se je spoznal s kakovostjo semen, je maršal Tito prebil krajši čas v razgovoru s prisotnimi o vprašanju umetnega gnojila, o kulturi drugih vrst krompirja itd. Medtem se je več delavskih skupin zbralo okrog maršala, tako da so ga končno spremljale s klicanjem in pesmijo, ki se je razlegala čez sremsko ravan.

Maršal Tito se je posebno zadržal pri traktoristih, katerih stroji so rezali brazdo. Ženske niso bile brez zastopnice niti pri traktorjih. Nekoliko deklet sedi za krmilom traktorja, ki reže pet brazd.

Potem je maršal Tito obiskal dela pri setvi v Indijci in se je posebno zanimal za razdelitev dela na kombiniranih sejnih strojih. Zaradi pomanjkanja vprežne živine so prišli ljudje na misel, da zvežejo pet sejnih strojev v eno vprego, ki jo vleče en sam traktor.

Maršal Tito je bil zelo zadovoljen z delom in organizacijo pomladanske setve. Po poročilih voditeljev letošnje setve v Vojvodini se vidi, da so samo v aprilu posejali 1.100.000 jutrer, kar pa se lahko vrše dela pri setvi tudi v mesecu maju, se računa, da bo setev v Vojvodini popolnoma uspešna in preokracila vsa pričakovanja. Preostalo je samo še 600 do 700.000 katastrskih jutrer neposejanih. Na ta način in na tem polju so bodo izpolnile vse naše reakcije, ki je pričakovala, da bodo ostali neposejani veliki predeli plodne vojvodinske zemlje.

Govoril o uspešnem izvajanju načrta je rekel predsednik gospodarskega sveta Andrija Hebrang, da je to največji gospodarski uspeh tega leta, toda da bo popolek šele takrat, ko bo izpolnjen tudi drugi del naloge, ki ni nič lažji od setve, to je, da se ono, kar je bilo posejano, tudi obdeli. Zato je potrebno, da se hitro najde dovolj delavskih moči, da se razvije udarno delo in da se medsebojno pomoč izpolni tudi pri tej priliki, kot se je izpolnila pri setvi.

Obisk admirala Mansergha pri komandantu mesta Trsta generalmajorju Dušanu Kvedru

V tržaško luko je priplula 7500 tonska angleška križarka «Orion». Angleški oficirji so se takoj podali k predstavniku jugoslovanske oblasti v Trstu in obiskali komandanta Glavnega štaba Slovenije in komandanta mesta Trsta — generalmajorja Dušana Kvedra. Med obiskovalci so bili: gospod Commodore Mansergh, ki vrši admiralsko službo in je komandant 15.

križarske eskadrile, komandant križarke «Orion» captain Gornall, ki je mornariški polkovnik in še nekaj mornariških oficirjev. Generalmajor Dušan Kveder je goste toplo pozdravil in jih zadržal na krajšem razgovoru, ki je potekel na najprisernejši način.

Gospod Commodore Mansergh je ob tej priliki tudi po-

vabil predstavnike jugoslovanske oblasti v Trstu na kosilo na križarko «Orion». Na tem svečanem kosilu so bili generalmajor Dušan Kveder, namestnik komandanta mesta Trsta major Mario Jaksetich-Adriano, načelnik štaba Komande mesta Trst polkovnik Vlado Vodopec in komandant I. pomorskega obalnega sektorja podpolkovnik Renčelj.

Operativno poročilo Sovjetskega obvestilnega urada

Število ujetnikov, ki je bilo objavljeno v poročilu Sovjetskega obvestilnega urada za 13. maj, se je povečalo na vseh frontah za 170.000 nemških vojakov in oficirjev ter 10 generalov.

V času od 9. maja do 14. maja je bilo torej na vseh frontah ujetih preko 1.230.000 nemških vojakov in oficirjev in 101 general. (TASS, 14. maja)

Maršal Tito in N. S. Deržavin na grobu neznane junaka

Na povabilo predsednika vlade demokratične federativne Jugoslavije Maršala Tita je danes popoldne obiskal grob neznane junaka na Avali član Akademije znanosti SSSR Nikolaj Sebastjanovič Deržavin. V spremstvu Maršala Tita in akademika Deržavina so bili: predsednik narodna skupščine Makedonije, predsednik Vseslovenskega odbora v Sofiji Najdan Nikolov, predsednik Vseslovenskega odbora v Beogradu L. Nedeljković, tajnik Vseslovenskega odbora v Beogradu Radovan Lavić, genljant Savo Orović in gen. major Moslavci.

Velika množica ljudi iz okoliskih vasi, ki je zvesta staremu narodnemu običaju v nedeljo po Vnebohodu obiskala grobove, se je zbrala danes ob grobu neznane junaka na Avali.

Ko je prišel h grobu neznane junaka Maršal Tito s svojimi spremljevalci, mu je množica pridrla burne ovacije, skandirajoč: «Tito! Tito! Poslušajmo Tita!»

Odgovarjajoč spontanemu navdušenju naroda, je Maršal Tito imel kratak nagovor, v katerem je rekel med drugim, da je povabil velikega učenjaka in predstavnika ruske kulture akademika Deržavina, da mu pokaže spomenik neznane junaka, spomenik borbe vseh južnih Slovanov. Maršal je rekel, da je bil to spomenik junštva srbskega naroda, spomenik njegove herojske borbe za osvoboditev od 1912. do 1918. leta, danes pa je to spomenik borbe in heroizma srbskega, hrvaškega, slovenskega in makedonskega naroda ter vseh ostalih narodov Jugoslavije, kakor tudi vsega avobodiljubeznega človeštva.

Član Akademije znanosti SSSR Deržavin se je zahvalil Maršalu Titu, da mu je dal priložnost obiskati grob neznane junaka.

Ko so Maršal Tito, akademik Deržavin in njuno spremstvo odhajali z groba neznane junaka na Avali, so se orili navdušeni vzklikli voditelju naših narodov, narodnemu heroju Maršalu Titu. (Beograd, 14. maja)

Ljudstvo Sovjetske Zveze za čimprejšnjo obnovo domovine

MOSKVA. «Pravda» prinaka v svojem današnjem uvodniku poročilo o bilanci podpisovanja novega posojila. Četrto vojno posojilo, ki ga je razpisala vlada 5. maja v znesku 25 milijard rubljev ni bilo samo popolnoma krita v osmih dneh, ampak je bilo celo prekoračeno za 1.384.000.000 rubljev.

V tej zvezi je Narodni komisariat za finance Sovjetske Zveze izdal odredbo, da se preneha z nadaljnjim podpisovanjem posojila 14. maja.

Ves sovjetski narod je enodušno odgovoril pozivu svoje socialistične države, naj podpiše novo posojilo. Četrto vojno posojilo je bilo razpisano v trenutku, ko je Rdeča Armada prešla v poslednji in odločilni napad na hitlerjanske tolpe. Čez nekaj dni je bila Nemčija končno javno poražena, priznala je svoj poraz in je podpisala brezpogojno kapitulacijo. Sovjetski državljani so navdušeni nad velikimi zmagami podpisali novo posojilo z velikim veseljem. Se enkrat so dokazali svojo ljubezen do domovine in svojo vdanost zmagoviti Stalinovi stvari. V letih mirne izgradnje je naša dežela, stavila vse svoje znatne sile v službo oboroženih sil. Hrabra Rdeča Armada in vojna mornarica sta opravili upanje in zaupanje prebivalstva. Niti ta tako bridka vojna, ki po svojem obsegu nima primere v zgodovini in ki je trajala 4 leta, ni mogla ustaviti ogromnega gospodarskega in kulturnega razvoja naše države. Med vojno se je mogel sovjetski narod prepričati bolj kot kdaj koli prej o važnosti svoje močnega socialističnega poljedelske industrije. Narod bo nadaljeval izgradnjo svojih sil še večje energije. To voljo je narod potrdil s podpisom posojila. Z med vojno se je začelo obnavljati ob sovražnika razrušeno gospodarstvo na zasledenem ozemlju. Toda rane, ki jih je zadala vojna so globoke. Fašistični lopovi so naplenili in razrušili velike vrednosti, ki jih je naš narod nakopičil v dolghletih dela. Več sta mest in številna naselja so bila razrušena. Vsi razredi in vsi delavci naše dežele pomagajo na osvoboditvi ozemljih. Sovjetski narod, ki se je osvobodil hitlerjanske Nemčije, nadaljuje z obnovo gospodarstva v ritmu, ki je še hitrejši od dosedanjega in bo nadaljeval to delo za vsako ceno. Z enodušnim poskusom posojila je prebivalstvo izjavilo svoj namen, da čimprej odzdravi rane, ki jih je zadala vojna. Sovjetski narod, narod Lenina in Stalina, si je zaslužil a svojo enotnostjo, s svojim organizatorskim duhom v vojni in miru in s svojim patriotizmom spoštovanje in občudovanje vseh ljudi.

Duhovnik-partizan v domači vasi

V vasi Salež na Krasu smo praznovali zmago nad fašizmom, ki nas je tlačil dolgi 25 let. Mnogo bridičih smo morali preboleti, pa nam ni žal. Vemo, da nismo trpeli zaman. Ko smo zvedeli, da je osvobodjen Trst, smo navdušeno hiteli z zastavami in napisi v Trst in Gorico.

Pred par dnevi nas je obiskal naš blivši župnik Srečko Reja, ki so ga fašisti odgnali v internacijo. Po polomu Italije so ga mučili Nemci, dokler ni šel v partizane.

Ob prihodu v vas je sklical vse vašane ter govoril o naši zmagi, o ljubljenskem maršalu Titu, o veliki Rusiji in o bratstvu Slovanov. Po končanem govoru je naša mladina pela partizanske pesmi. Drugi dan je tovariš župnik maševal za naše padle junake.

Grilom Petra

Ljubljana žrtvam za svobodo

Včeraj dopoldne se je osvobodjena Ljubljana oddolžila spominu onih, ki so žrtvovali svoja življenja na pragu svobode in pred vrati svoje ljubljene prestolnice. Oddolžila se je tudi spominom vseh onih, ki so več kot štiri leta padali za svobodo domovine kot Titovi borci, kot talci in gramozni jami, kot izmučene žrtve pobesnelih nacistov in kot interniranci po taboriščih smrti, na Rabu, v Dachau-u.

Na Kongresnem trgu je bil postavljen katafalk, ovit v črn zamet, prekrit s slovensko zastavo in okrašen z rožami in žalnimi venc. Na katafalku je v žari goreč ogenj, ob njem pa je stala častna straža štirih vojakov.

Na trgu se je zbrala velika množica Ljubljancev, blizu katafalke pa so se zbrale v črni matere in sestre junakov, ki so v svetem osvobodilnem boju žrtvovali svoje najdražje, sinove in brate.

Svečanosti se je udeležila tudi deseta Ljubljanska brigada, ki si je v neštevilnih borbah na Dolenjskem, Notranjskem in po Zasavju pridobila častni naslov: Udarca.

Malo pred pol enajsto uro so prišli na trg člani prve slovenske vlade, komandant Glavnega štaba Slovenije generalmajor Dušan Kveder, komandant mesta Ljubljane podpolkovnik Jože Borštnar, šefi in člani misij zavezniskih držav Sovjetske zveze, Anglije, Amerike in češkoslovaške.

Göring bo postavljen pred sodišče

LONDON, 14. maj. Göring bo postavljen pred sodišče med prvimi in se bo zagovarjal za slobine, ki jih je izvršil v sodelovanju z drugimi zločinci.

Mesto Izola je izvolilo svoj mestni odbor

V nedeljo, predpoldne se je v Izoli vršila velika svečanost. Zjutraj ob 8 uri so se zbrali predstavniki mestnega prebivalstva, ki si za časa fašistične strahovlade niso umazali rok, temveč so ves čas stali v ostrem boju proti fašizmu. Poleg civilnih zborovalcev so bili navzoči tudi vojak, ki so doma iz teh krajev in so se borili v vrstah Jugoslovanske armade. Najpopularnejši med njimi je padel menda tov. Degraasi Guerrino, komandant mornarice in Pirana, ki je z našimi borci prešel za marsikatero sovražno hajko. Število udeležencev te nedeljske svečanosti je jasno dokaz, kako živo zanimanje vlada med istrskim prebivalstvom za probleme, ki so nastali z osvoboditvijo, pa najsi bo to med slovenskimi ali pa popolnoma italijanskim prebivalstvom.

Svečano konferenco je otvoril tov. Branko Babić-Vlado

s svojim političnim referatom. V tem govoru je tov. predsednik Izvršnega odbora za mesto Trst podčrtal nekaj važnih stvari, ki so med italijanskim prebivalstvom zbudile veliko zanimanje in odobravanje. Takoj v začetku je povdaril veliki zgodovinski pomen te seje ter dodal, da je to začetek novega življenja, življenja v demokraciji in resnični svobodi za vse narodnosti in delovne sile. Odbor, ki ga bodo predstavniki izolskih protifašistov izvolili, ni nikak od zgoraj postavljeni organ, temveč le začasna oblast, ki ima pred vsem za svojo glavno nalogo izvesti volitve in tako pripomoči k vzpostavitvi nove in od naroda postavljene oblasti. Naša Jugoslovanska armada ni prišla kot okupatorica, ne, ona je prišla kot osvoboditeljica. Današnja Jugoslavija ni več država

starega tipa, ampak država demokratične in svobode. Jugoslovanski narodi so se štiri leta borili za svojo svobodo in jo znajo tudi zato ceniti. Jugoslovansko ljudstvo ve, da je svoboda drugim narodom prav tako potrebna, kakor njemu samemu. Jugoslovani nismo nikoli istovetili fašistov z Italijani, mi smo vedeli, da so si fašisti nasilno prilastili legitimacijo italijanskega naroda.

Po tem referatu, ki so ga vsi zbrani poslušali in glasno odobraval, je bila predložena lista začasnega mestnega odbora s 14 člani, ki so jo vsi enodušno sprejeli.

Za predsednika je bil izvoljen tov. Deste Bruno, pomorski delavec, za podpredsednika tov. Carboni Guerrino, geometer, in za tajnika Delore Izola, mehanik.

Po izvolitvi začasnega mestnega odbora je tov. Ivan Bukovec-Vojmir, oddrži se referat o izgradnji nove demokratične narodne oblasti in o njenem funkcioniranju. Naša narodna oblast ni diktirana od višjih forumov, ampak je izvoljena od spodaj, od vseh tistih, ki imajo volilno pravico. Preko svoje oblasti lahko ljudstvo vsak čas izrazi svoje mišljenje in tudi morebitno nezadovoljstvo s to oblastjo. Ljudstvo ima možnost stalne kontrole nad organi oblasti. Ta dejstva so garant za to, da si bo narod odsejal sam koval svojo usodo in živel tako, kolikor se bo udeleževal. Ljudje bodo lahko živeli kot ljudje in ne samo životarili, kakor je bilo to v stari Jugoslaviji in fašistični Italiji.

Po tem referatu je bilo zborovanje končano. Ljudje so se razšli in vzklikli maršalu Titu, novi demokratični federativni Jugoslaviji, bratstvu Italijanov in Slovencev.

Vladjedelnici sv. Marka

Prepričani, da bo čitatelje zanimalo v kakšnem stanju se nahaja ta ladjedelnica po dvakratnem silovitom bombardiranju, smo obiskali včeraj ta del Trsta. Ker vemo, da večini čitateljev ni znan pomen in važnost te ladjedelnice za novo Titovo Jugoslavijo, bomo podali korikor mogoče preprosto in jasno shko.

Dvestodvajset tisoč kvadratnih metrov meri površina, na kateri je zgrajen celoten aparat ladjedelnice. V glavnem se deli na štiri delovne oddelke: oddelke za gradnjo novih oklopnih, ladij in torpedov, oddelke za popravila poškodovanih ladij, mehaniški oddelke in kovaški oddelke.

Danes dela znova okoli dvatisočpetsto delavcev in uradnikov. Ti delavci so zaposleni deloma z odstranjevanjem ruševin, deloma v mehaniških delavnicah, deloma pri popraviljanju poškodovanih strojev it. ladij, končno pri gradnji novega pontona, ki bo dokončan še nekaj tega meseca.

Ko smo dospeli v prvi oddelke nas je kar malo prevzel silovit razdejanje, ki so ga napravile tu zavezniške bombe. Ladjedelnica izgleda na zunanji hitri pogled uničena do 80%. Ko smo po dvehurnem pregledovanju v spremstvu člana iz vodstva obratovanja tov. ing. Agnetti — ja dobili bežen vpogled, so je izkazalo, da zunanji videz ne odgovarja resnici. Največ so trpela poslopja, katerih je nekaj nad polovico porušeni. Poškodovanih je približno ena tretjina vseh strojev, najmanj so trpeli veliki žerjavi, katerih je petnajst in imajo nosilno moč od 12 ton. do 190 ton. Pontonski plavalni žerjav je pravo čudo moderne tehnike, z lahkoto dvigne 35 ton. Ta je bil samo deloma poškodovan in so ga v kratkem času popravili. Drugi velikan je obreznostjoči žerjav, njegova nosilna moč je 190 ton. Ta žerjav so uporabljali za nakladanje topov največjega kalibra, tako na oklopnice «Littorio» za katero je bila cela Italija prisiljena žrtvovati toliko krvavih žuljev. Danes leže topovi te oklopnice na obrežju, pozabljeni, zapušteni. Nikdo se ne zni za široka, grozila žrela, ki so svoj čas bruhalo onemogel Mussolinijev srd za zavezniške ladje. Ta oklopnica je bila zgrajena iz neke posebne zlitine jekla — niklja in kroma.

Z višine nekega oddelka smo na opozorilo spremljevalca opazili del ponosne ladje Cavour, ki moli svoj trehul iz morja. Potopila se je enako kot vsa slava fašizma in fašizem sam. Prav blizu te potopljene ladje se giblje ogromen ponton, ki bo v kratkem popravljen in bo lahko služil za prevoz živeža iz Dalmacije. Malo dalje je ogromna hidroavionska stikalnica, ki ima stikalno moč 1.100 ton in služi za upogibanje oklopnih plošč za gradnjo novih oklopnih. Tudi ta deluje brezhibno, ker je bila samo malenkostno poškodovana. V posebnem oddelku so nameščeni najmodernejši mehanični stroji. Tri dolge vrste jih je. In stoji kot pripravljene za povorko. Malo so trpeli od bombardiranja, vodstvo je takoj z največjo skrbnostjo odredilo, da se očistijo ruševin, popravijo kar je poškodovano ter znova naolijo. Vsi ti stroji bodo kmalu pričeli pešati delo in zmage, izpod koles, žag, strugalnikov, bodo prišli deli, ki bodo služili za gradnjo la-

dij naše jugoslovanske mornarice. Tu se bodo gradile ladje, ki bodo nosile imena naših mest in junakov.

Poseben oddelke je odločen kovačnica, toda ne kovačnici, kot si jih mi predstavljamo v nizkem zakajenem prostoru. Tu stojijo veliki kovaški makovi na električni pogon, šest jih je nepoškodovanih, eno je tonta zadeja v polno in gladko odnesla železnega velikana. Tudi tu je vrvenje in živahnost dela in obnavljanja. Povsod se koplje, naklada in odvažajo ruševine v morje. Tam odkopuje skupina delavcev pretrgan podzemski elektrovod in se živahno pogovarja. Na višini nekega pontona spaja delavec z električnim spajalcem debelo ploščo, nasproti njega trije že starejši delavci «krapajo» dolgo leseno barko, tam zopet stoji krožna žaga, ki enako kot naš domači sekular žaga — ne drva — ampak če treba tudi 20 cm. debele železne hlode.

Prišli smo do konca. Delavci so končali z delom, zato se z njimi skupno vračamo na stanovanje. Na vprašanje kako gre, ti prijazno in tovariško odgovarjajo: «Zdaj ko smo fašiste pregnali je že veliko boljše, a bomo že napravili, da bo še boljše». Njih obrazi izražajo danes ko vidijo pred seboj jasno in lepšo bodočnost vse kaj drugega kot prej pod fašizmom. Čez tisoč jih je bilo ko smo zapuščali «cantieri» kot se izražajo oni. Tisoč moč z jekleno voljo do dela in z jekleno odločnostjo graditi iz ruševin, graditi za Jugoslavijo in obenem zase, za lepše in srečnejše dni.

Ogarev.

Tako so sovjetski tanki osvobodili Prago

Sovjetski tanki, ki so naredili občudovanja vredno pot iz Berlina v Prago so odločili njeno usodo z močnim manevrom, ki je osvobodil prestolico. Dva dni po kapitulaciji Berlina so tanki generala Rybalka krenili iz nemške prestolice na jug v smeri Dresdene.

Po prekoračenju gorske verige Sudetov, so se oklopnice edine gen. Rybalka spustile v doline okoli Prage. Sovjetski vojniki so pozabili utrujenost in so se vrgli v boj za osvoboditev čelne prestolice. Nemci, ki so kršili dogovor o predaji in obkoljevali mesto, so bili razbiti in so morali kapitulirati. Ko so sovjetske čete vkorakale v Prago, so bile pozdravljene z velikanskim navdušenjem. Zene in otroci so se zgrinjali okoli utrjenih in s prahom pokritih vojakov in jih zasipali s cvetjem.

Služba Božja v Moskovski Katedrali

Ob priliki zmage nad fašistično Nemčijo se je vršila v Moskvi v katedrali Sv. Treh Kraljev slovesna služba božja, ki jo je opravil patriarh Aleksij. Pred pričetkom slavnosti je prečital prior katedrale Nikolaj Molhinski pastirsko pismo, v katerem se patriarh obrača na vernike in jim čestita k zmagi, ki je bila dosežena nad podlimi silami fašizma. Voščil je še dolgo let ruski armadi, njenemu vrhovnemu poveljniku in vsemu ruske-mu narodu.

Objava

Vsi tisti, ki imajo družinske člane ranjene ali padle v operacijah za osvobodjenje Trsta naj se javijo na osrednji urad «Socialne Preskrbe» na občinskem uradu (Municipio) za potrebna navodila.

Prvi sestanek tržaških umetnikov in znanstvenikov

15. maja so se zbrali na svoj prvi sestanek tržaški umetniki in znanstveniki, da svobodno izpričajo po letih tlačenja in ne prostosti svoje-ga ustvarjanja pripravljenost s svojim delom pripomoči k ureditvi novega življenja in procvitu Trsta, v demokrat. federativni Jugoslaviji dati umetnosti in znanosti tisto življenjsko globino in duha človečnosti, katerega poslanki sta.

Prvi sestanek je vodil profesor Gildo Gustineich. Sestanku sta prisostvovala tudi podpredsednik in tajnik mestnega izvršnega odbora tovariša France Stoka in Rudi Uršič. Zbranim sta podala na njih prošnjo prikaz tekočih dogodkov in novonastalega položaja ob osvoboditvi Trsta. Uresničene so dolgotrajne težnje tržaškega prebivalstva, ki so našle svoje potrdilo v samoupravi mesta, v Osvobodilnem svetu Trsta, ki predstavlja velik korak k taki dosledni samoupravi, kakor jo je zagotovil Trstu maršal Jugoslavije Tito. Osvobodilni svet hoče delati z narodom in za narod.

Prisotni so nato živahno razpravljali o vprašanjih kulturne obnove Trsta. Sklenili so, da se bodo v prihodnjih dneh znova sestali, da si določene postavijo naloge svoje-ga dela.

POKRAJINSKI NARODNO OSVOBODILNI ODBOR ZA SLOVENSKO PRIMORJE

ODLOK

Cl. 1. — Vsi državni gozdovi na območju Slovenskega Primorja spadajo pod «Upravo državnih gozdov Slovenskega Primorja», ki se s tem ustanovi kot poseben organ Pokrajinskega NOO za Slovensko Primorje. Pod to upravo spadajo tudi vsi negozdni objekti, ki so bili do osvoboditve pod upravo Milizia Nazionale Forestate.

Cl. 2. — Vsi občinski gozdovi na območju Slovenskega Primorja spadajo pod «Upravo občinskih gozdov Goriškega okrožja», oziroma «Upravo občinskih gozdov avtonomnega mesta Trst», katere uprave se ustanovijo v okviru odsekov za gozdarstvo dotičnih okrožij.

Cl. 3. — Vse pogodbe o nakupu lesa iz državnih in občinskih gozdov, kakor tudi gozdov pod državno upravo na območju Slovenskega Primorja, ki so bile sklenjene z bivšimi italijanskimi ali nemškimi oblastmi po 8. septembru 1943. leta se proglašajo kot neveljavne. Pogodbe sklenjene pred tem datumom pa bodo po potrebi revidirane.

Cl. 4. — Ta odlok stopi v veljavo z dnem objave.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Za tajnika: dr. BOGDAN BRECELJ l. r.

Predsednik: FRANCE BEVK l. r.

JUGOSLOVANSKA ARMADA

Komanda mesta Gorica

ODLOK ŠT. 4

Ugotovili smo, da je prebivalstvo mesta disciplinirano in da izvršuje vse naše odredbe. Da pa bomo mogli razviti še večjo aktivnost, da čim prej obnovimo našo domovino in da pospešimo tempo dela,

odrejamo:

Policijska ura se prične ob 20,30 uri in konča ob 6. uri naslednjega jutra.

Vsi oni, ki se zalotijo v javnih prostorih ali v tujih stanovanjih v času policijske ure, bodo aretirani in kaznovani. S tem našim odlokom so razveljavljeni vsi prejšnji odloki o policijski uri.

Odlok stopi v veljavo z dnem objave.

SMRT FASIMZU - SVOBODO NARODU!

Politkomisar: Jože Kuk l. r.

Komandant: major Aco Zupanc l. r.

JUGOSLOVANSKA ARMADA

Komanda mesta Gorica

Informativni odsek

KOMANDA MESTA GORICA potrebuje nujno

večje število sob

Kdorkoli bi še imel na razpolago primerne prostore, naj to nemudoma javi

Komandi mesta Gorica
INFORMATIVNI ODESEK

Romunija čisti vojne zločince

BUKAREST, 14. maja: Listi «Romania libera», «Jurnalul» in «Scanteia» so začeli priobčati obtožnico v zvezi 38 vojnih zločincev. Obtožnica sta podpisala glavni javni tožilec Dunaciu in javni tožilec Saracu, potrdil pa jo je ministrski svet. Izmed 38 obtožencev je bilo aretiranih 25 in bodo postavljeni pred sodišče. Drugi obtoženci so odsotni. Kakor je bilo že poročano, bodo postavljeni pred tribunal gen. Maciu, div. gen. Trestorianu, div. gen. Celatescu, polkovnik Murjescu, polkovnik Zlotescu, in drugi.

Obtoženci so razdeljeni v štiri skupine, izmed katerih bo prva z gen. Trestorianu-jem na čelu odgovarjala za zločine, storjene v Odesi, druga skupina z gen. Celatescu-jem na čelu pa za zločine masovnih umorov in ropanja civilnega prebivalstva v Černovicah.

Naši delegatje prišli v Neapel

Danes bodo dospeli v Neapel delegatje narodno osvobodilnega odbora, da stopijo v stik z neapeljskim osvobodilnim odborom. Delegati bodo govorili neapeljskemu prebivalstvu na velikem shodu, ki se bo vršil jutri ob 17. uri.

Preskrba Trsta se vsak dan izboljšuje

Organizacije ribičev Trsta, Tržača in okolice so imele 15.V. konferenco v Trstu, ki so ji prisostvovali tudi zastopniki tovarn za konzerve, prodajalci rib in zastopniki konzumentov. Reševali so vprašanje obnove ribolova in vprašanje cen za ribe na trgu.

Ves prejšnji aparat za preskrbo Trsta z ribami je že v normalnem teku. Ostranjeni so samo fašistični ostanki, ki so bili proti interesom ljudstva. Ribiči in trvdke za konzerviranje so dobili nalog od naših oblasti, da stavijo vse produkte ribolova na razpolago Trstu izvzemši najožje lokalne potrebe. Iz preskrbovalnega aparata so odstranjeni grostili. Blago prejemajo mali prodajalci neposredno iz rok pridobitnikov. Na pobudo ekonomskega odbora Mestnega odbora so bile obične takse ukinjene. Ostranilo se je tudi vmešavanje Banca del Lavoro, ki je dajala ribičem predume na račun prodanih rib, ker sedaj prejemajo ribiči takojšnje celotno izplačilo v gotovini, čim pripeljejo blago. Z odstranitvijo teh in podobnih ostankov fašističnega reda je bilo možno urediti cene ribam tako, da bodo dostopne vsemu prebivalstvu, in sicer:

sardoni L. 36 na kg
sardele » 38 » »
skuše (sgombri) » 50 » »
(ribe iste kvalitete so se na črni borzi prodajale po 300 do 400 lir kilogram).

Ribiške trvdke so bile pod okupatorjem močno prizadete, ker so jim bile uničene ali zaplenjene ribiške ladje. Najbolje je ohranjena trvdka Isola, ki ima še 13 ribiških motornih brodov. Storiilo se je vse za izboljšanje tehničnih sredstev ribolova in po dosedanjih perspektivah bo še v par dneh prihajalo v Trst tri do pet vagonov rib. Preskrbljene so ledenice in drugi tehnični aparati. Te dni so prispele v Trst tri barke rib. Trvdke Aquileja, Arrigona bodo dale dnevno po dva vagona rib. Danes jih je prispeło okrog 70 q. Ljudska samoinicijativna podpora s strani resnično demokratske oblasti je najboljša garancija za hitro normaliziranje ribolova tudi v bodoče. Ne smemo pozabiti pri tem na neizpranost bogastva v pogledu rib vse naše Dalmacije, in naše jugoslovanske Jadranske obale.

Preskrba sadja

V pogledu preskrbe Trsta s sadjem so se že organizirale dobave češenj iz Slovenske Istre in bližnjega zaledja. Dosedanje količine so bile še majhne, pa se vsak dan povečujejo.

Dobava mleka

Že po dosedanj nepopolni organizaciji dobave mleka je naša oblast uspešno dobavila mestu Trst trikrat večjo količino svežega mleka kakor jo je dobavljaj okupator. Preskrbovalna organizacija pa se hitro izboljšuje in dobave stalno naraščajo.

V novi demokratični Jugoslaviji s vsi narodi med seboj pomagajo ne glede na nacionalne razlike. Znana je bratska pomoč vseh narodov Jugoslavije stradalajoči Dalmaciji pod okupatorjem. Ko je slovensko ljudstvo zvedelo, da Trstu primanjkuje hrane si je pritrvalo

od ust in po vaseh zbira neprestano živež za tržaško prebivalstvo ne glede na razliko v narodnosti. Poleg tega se organizira transport okrog 200 vagonov živeža iz dalmatinskih skladišč za mesto Trst, ki že sedaj porablja dnevno po štiri in pol vagonov moke za kruh.

Kurivo

Naša oblast je pripravila ob cestah v Trnovskem gozdu velike količine drv, ki jih je treba prevzeti in pripeljati v Trst. Posamezni trgovci, ki imajo prevozna sredstva se lahko zgledajo pri okrožnem gospodarskem odsuku v Gorici — kjer dobiijo vsa potrebna navodila. Tu se lahko nabavi poljubne količine drv in v lastni režiji pripelje v Trst, kjer se prodajajo po maksimalnih cenah. V predpisanih cenah so upoštevani režijski stroški in pravičen zaslužek podjetnika.

Vkljub temu, da nekateri profašistični elementi skušajo sabotirati in ovirati organizacijo naše preskrbe s tem, da dajajo nepravde podatke o potrebah, vendar ljudstvo samo pomaga razkrinkavati te elemente, tako da se Trst s hitrimi koraki približuje k normalizaciji gospodarskega življenja.

Trgovine v Trstu se med popisovanjem inventarja ne smejo zapreti

Gospodarska komisija mesta Trst javlja, da zgubijo časovno vsi bioni, ki jih je izdala občina ali Provincialni svet korporacij, svojo veljavnost, to pa zaradi kontrole blaga v trgovinah in skladiščih.

Prodaja se bo zopet pričela v najkrajšem možnem času in bo to javljeno todaj v časopisih.

Vendar pa morajo vse trvdke in trgovine ostati odprte tudi za časa popisovanja inventarja. Prodajati pa bodo smele samo predmete, ki niso blokirani in ki so jih doslej državljani lahko kupovali brez bonov.

Tolmin pozdravlja borce IV. Armije

Tolmin je nestršno pričakoval junaske borce IV. Armije, po ulicah si siljal govoriti: «Danes pridejo, moramo jih sprejeti kot zaslužijo». Ves Tolmin z okoliškimi vasi se je zgrnil na glavni trg, da vidi, če imajo tudi naši vojaki takšne tanke kot je tisti, ki so ga Svabi in domobranci v naglici «pozabili» v njih parku.

Cudili so se ko so ugledali že od daleč ponosne in od sonca ožgane obraze jeklenih mišic. «Saj to so velikani, kar dobro gredo skupaj, tanki in borci», so govorili.

Prenatlačena je bila kino dvorana. Tovariš Miklavž je pozdravil v imenu tolminskih puntarjev borce junaske Dalmacije. Povdaril je razvoj naše vojske: Iz male skupnice osmih mož s staro lovsko puško smo narasli v armado z najmodernejšo motorizacijo. Govoril je tudi oficir iz štaba IV. Armije. Povedal je, kako smo se vsi borili pod vodstvom maršala Tita, povedal, da bo še treba čuvati pridobitve te zmage pred reakcijo. «Če bo treba tudi še s tanki, vi pa z delom obnove» je dejal.

Ljudstvo je razumelo in ploskalo govorniku z vzkliki maršalu Titu, Stalinu, Jugoslaviji in zavezniškom. Proslava je bila zaključena s himno «Hej Slovani».

Slavko Stoka

VI.

Imel sem priložnost, da sem bil na takomedenovnem prazničnem zborovanju fašističnih poglavarjev mesta Leipzig. V veliki dvorani konzervatorija se je zbrala elita nacistov, 2-3 tisoč parazitov, ki so se vsedli na plošč delovnega ljudstva in seveda tudi ta narod upravljaajo.

Pričakovali so Goebelsov govor. Dvorana je bila polna. Dve tretjini je bilo vojakov SA. Toda to niso bili navadni SA vojniki, ki hodijo s skrinjicami po ulicah in opravljajo navadno delo. To so bili poglavarji SA odrediv, čisti, niti gospodi s justanom na rokav, z uglednim dostojnim čelom, z velikim trebuhom. Slike se so si zapenjali v dveh vrstah s svetlosivimi gumbi in s temnimi pontijami. Na rokavih so imeli rdeče trakove in beli krog. Sedeli so z dolgočasnimi izrazi, v rokah so držali programe. Drugo tretjino dvorane so predstavljali civilisti s fašističnimi znaki, pripetimi v gumbicah na jopiču. Dame so bile večinoma debele ozaljšane z dragocnimi kamni in z lisicami. Bile so to obogate malomeščanke s smešnimi klukubi.

(Dalje prihodnje)

Jevgenij Petrov:

Vojaški dnevnik

— No, no, pojdiva že, pravi oče. — Sedaj pojdeva. Medtem pa se ona zvija in nekako čudno giblje, smešna je ta gimnastika. Oče se je obrnil od nje in z drhtečimi prsti obrisal svoja očala.

«Poglejte, nam so že dva ubili, mi pripoveduje z globoko ganjenim glasom; to je bil tretji».

VI.

Vsa teden — (začeli so v petek) so po celi Nemčiji zbirali za takomenovano «zimske pomoči». Nadelja je zadnji dan. Od jutra do večera so po ulicah hodili policisti, vojniki iz jurišnih in zaščitnih odredov in so zbirali denar.

To se je delalo tako: Pristopili je k tebi človek v uniformi, potresel ti je pod nosom s škatljo v rjavi barvi. Zaslišal se je kratak cvenk. Vi pa ste odgovorili «Danke» in ste nadaljevali svojo pot. Ko spustelja denar v skrinjico, dobiš za to papirnati znak. Po navadi so ti znaki prevlečeni s fosforjem in se po noči svetijo. Med zbiratelji je to prav zanimivo. Vkljub vsemu

temu veliko število ljudi ne sodeluje pri tem. Ljudje se poslužujejo raznih prilik, da pokažejo svoje zadržanje napram režimu.

«Danke» pravi mimogrede in nadaljuje svojo pot. Zelo vpludno govori. Celo z obžalovanjem. No, kaj pa si moreš pomagati, če ni denarja. Vendar se že po glasu obuti. Hiti se, da se čimprej izgine. Kadar pa kdo zapazi, da se bo na trotoarju srečal z vojakom ali pa z juriščem, ki nosi skrinjico, tedaj hitro prestopi na drugo stran ceste. Zaman vse to. Po ovadi stopa tudi po drugi strani skupina zbiralcev. Uiti jim nikakor ne moreš. V tem slučaju preostane edino «Danke» in izgini čimprej.

V tej celi komični zgodovini s to «zimske pomoči» me je najbolj presenetila ta trmasta in nalvna žandarmerijska predrznost, s katero izvajajo hitlerjev režim svoja zbiranja. Nikoli ne bi verovali, da zbirajo policisti in vojniki, če se ne bi osebno prepričal. Če pogledamo v osebnost samega Hitlerja (kar ni

lahka stvar), je popolnoma jasno, da bi bilo razumljivejše in še bolj prebrisano če bi to zbiranje izvrševali siromašni stariki, ženske ali invalidi ali pa privlačna delata. Kdorkoli, samo ne vojniki «brez očal» ali pa službeno uradni policisti. V čem je ta tajna? Dolgo sem si razbijal glavo in na koncu sem razumel. Zadeva je v tem, da se je hitlerizem že davno nehaj pretvarjati pred občinstvom. Zakaj? Zato, ker je že dolgo časa vse jasno. Obstojajo pametne in zvite zveri, kakor n. pr. volkovi in tigri. So pa tudi nevarne in hudobne, to da obstoja ena vrsta opic, ki so nesramnežljive in odkrite. Ravno-dušno se obnašajo napram svoji okolici, poleg tega pa spoštevajo publiko kažejo svoje ideje, modre ali barvaste zadnjice, brez najmanjše zadrege, celo gotovo zadovoljstvo čutijo.

Režim se pretvarja. To se vidi na vsakem koraku. Nemška umetnost. Iz izloženih oken in časopisnih strani gledajo na vas slike nemških sodobnih slikarjev, ki izpolnjujejo naloge socializma. Naj bo umetnost, kakršna pač je. Stopnje in talenti slikarjev so različni. Med njimi so tudi izbrani ljudje in ravno zato mora umetnost izra-

žati življenje. Slikarji se sami trudijo, da stopajo v koraku s hitlerizmom, ki bučno maršira. Drugače bi enostavno poginili od lakote. In evo, iz izlozb in naslovnih časopisnih strani ne gledajo na vas obrazi, temveč «svinjski rilci». Pri vsem tem je to tako cinično, izum sam prav tako, kot metoda zbiranja «zimske pomoči». Slikarji oblikujejo teme o človeku «višje rase». Znano je, da cemu, ki izrazi željo, da bi bil lep, slikar skuša ugoditi po naročilu. Od rimskih nsov in moških prs ter nepoznanjih, oziroma v naravi sploh ne obstojeljih mišle — to je se podobna nemška umetnost. Razumljivo je, da gre tu le za «pogumne junake» ali gole ženske.

V zvezi s katastrofalnim padom rojstve je fašistična vlada pričela razširjati pornografijo, ki razdira spolno aktivnost tega lačnega prebivalstva. Torej, lepi junaki. Slikarji jih z oljnatimi barvami, lepšajo jih na vse načine. Skoro vedno so v čeladah. Vsih na konjih, največkrat pa na tankih in avijonih. Na vseh slikah brez razlike je upodobljen en sam izraz: okrutnost in sirovost obraza. Najpomembnejše je to, da ta izraz okrutnosti in sirovosti ni slučajen, temveč namenoma podan,

ker je tako naročilo. Okrutnost in hudobnost, to je ono, kar je Hitler hotel uresničiti pri nesrečnem mladnem nemškem pokolenju. Če bi bil kak nemški slikar poskušal predstaviti nacističnega vojaka z dobrodušnim ali vsaj z enostavnim in simpatičnim obrazom, bi bila slika zavrnjena in svet je ne bi nikoli videl.

Zgodilo se je, da so bili poptepani vsi naravni zakoni človeške družbe. Za zakone so proglašali mrinja do sočloveka, umori narodov, previdno, skoraj znanstveno organizirano ropanje držav. Zgodilo se je, da se je zločin, smatral za zakon, pšteno delo — za zločin. Bilo je tudi to, da so na mestu sodnika sedeli zločinci, postenjaki pa so bili vrženi v zapore, ali pa so bili osunjeni in čakajo svojega propada; ali pa se trudijo, da se pokažejo tudi oni kot zločinci.

Iz vseh izlozb gleda en sam grozen «svinjski rilci» z malimi potstriženimi brki, z belim ostrim nosom in očmi orca. To je Hitler. Njegove neumne oči so najljubša tema slikarjev fašistične Nemčije. Tam kjer je zločin proglašen za zakon se ne sme nihče čuditi če se skazenost amatra za zakon le pote, a ponorelost — za zakon normalnega človeka.